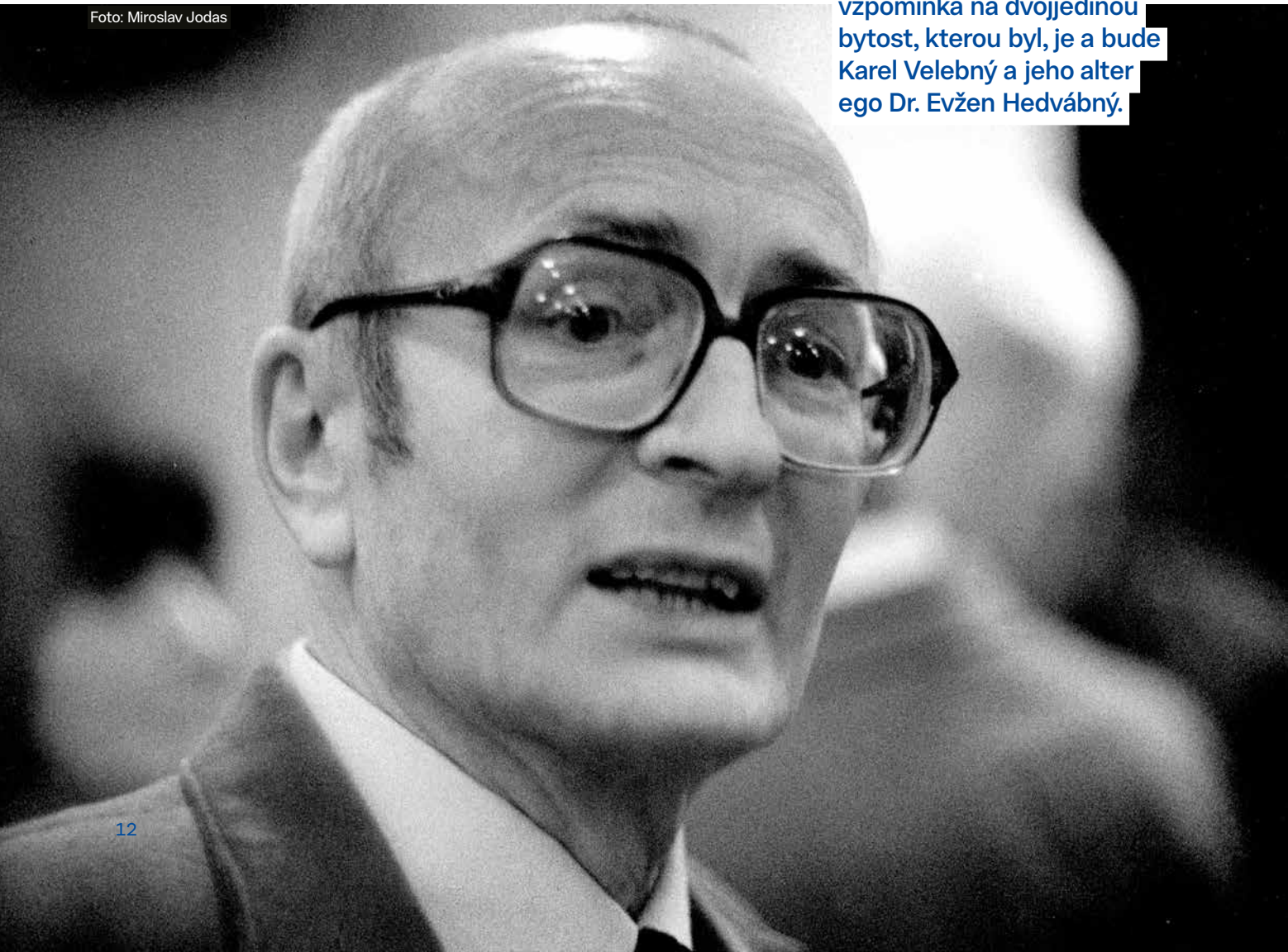

DVOJCTIHODNÝ KAREL VELEBNÝ

Jména dvojic jako Heyrovský a Wichterle, Kolben a Daněk nebo Navrátilová a Lendl naplňují české hruďníky oprávněnou pýchou. Do očí jazzmanů a cimrmanovců ale proudy hrdých slz vhání také vzpomínka na dvojčedinou bytost, kterou byl, je a bude Karel Velebný a jeho alter ego Dr. Evžen Hedvábný.

Foto: Miroslav Jodas

TEXT: ALEŠ BENDA

Karel Velebný (17. 3. 1931 – 7. 3. 1989) přišel hudbě na chuť na hodinách klavíru a už jako pubertální saxofonový samouk hrál v několika tanečních, převážně swingových kapelách. Po maturitě absolvoval studium na pražské konzervatoři ve třídě bicích nástrojů profesora Špačka. Koncem padesátých let vytvořil jeden z pilířů legendárního Studia 5, jehož členové v roce 1960 podlehli gravitační přítlačivosti orchestru Karla Krautgartnera a nastoupili do nově vzniklého Tanečního orchestru Československého rozhlasu.

Po rozpadu Stud. založil Karel Velebný s celoživotním přítelem Janem Konopáskem skupinu SHQ a pod touto tradiční značkou vedl doživotně různá seskupení, kterými prošla řada mimořádných osobností jako Jan Arnet, Rudolf Dašek, Laco Déczi, Eugen Jegorov, Antonín Julina, Miroslav Kefurt, Petr Kořínek, Svatoš Macák, Milan Mader, Jiří Mráz, Josef Pavelka, Milan Pilar, Míša Polák, Pavol Polanský, Zdeněk Pulec, Karel Růžička, Pavel Staněk, Jiří Stivín, Luděk Švábenský, Rudolf Ticháček, Laco Tropp, František Uhlíř, Jiří Válek, Josef Vejvoda, Karel Vejvoda, Emil Viklický, Antonín Viktora, Milan Vítach. Výčet zdaleka nepostihuje spolupráci s dalšími sólisty, zpěváky, sbory a kapelami.

V roce šedesátém šestém, kdy měl být dávno všude mír, oznámil 23. prosince Karel Velebný v živém rozhlasovém vysílání z nealkoholické vinárny U Pavouka, že „když na chalupě v Liptákově kopal do zdi krb, našel truhlu s rukopisy Járy Cimrmana“. Do té doby neznámého českého génia představil světu jako Dr. Evžen Hedvábný. Genezi tohoto pseudonymu odhalil po svém návratu z USA Jan Konopásek: „Při hraní v kavárně Alfa jsme si s Kájou jeden večer sedli

Foto: Pavel Vácha

k mikrofonu zády k publiku, takže jsme hleděli přímo z očí do obličeje basistovi Jardovi Náhlavskému. Káju tehdy napadlo: Hele, ten Náhlavský by se měl jmenovat Cimrman. Protože to byl Jarda, stal se z něj Jára (da) Cimrman. Kája se u nás občas zastavil na skleničku, a když mě nezastihl doma, říkal mi táta: Honzo, byl tady zase ten pan Hedvábný. A já na to: Tatínku, ale on se jmenuje Velebný! Táta slíbil, že si to bude pamatovat, ale pořád mu říkal Hedvábný. Moje sestra se jmenovala Evženka a já jsem tak také začal říkat manželce.“ Quod erat demonstrandum.

Dr. Hedvábný byl jedním ze zakladatelů Divadla Járy Cimrmana. prvních inscenací (*Akt a Domácí zabijačka*) zářil v Malostranské besedě i jako herec (např. za ztvárnění matky Žilové ve hře *Akt* převzal z rukou Jiřiny Jiráskové cenu Zlatá slepice za nejlepší ženskou roli). Po představeních se převtěloval zpět do jazzmana Velebného. kapelou SHQ hrál nejen k potěše návštěvníků, ale také rozhlasových posluchačů. V roce 1968 se při návratu ze zahraničního zájezdu vážně zranil při těžké autohavárii, a nejen proto v roce 19. divadla odešel. S Jiřím Šebánkem pak založil umělecké sdružení Salón Cimrman, ve kterém v původním duchu nealkoholické vinárny U Pavouka seznamoval veřejnost především

Dr. Hedvábný byl jedním ze zakladatelů Divadla Járy Cimrmana. prvních inscenací (*Akt a Domácí zabijačka*) zářil v Malostranské besedě i jako herec (např. za ztvárnění matky Žilové ve hře *Akt* převzal z rukou Jiřiny Jiráskové cenu Zlatá slepice za nejlepší ženskou roli).

s hudebními stránkami Cimrmanovy osobnosti v představení *Jazzman Cimrman* nebo v knižních publikacích jako *Jára (da) Cimrman, Byli jsme a buben, Cimrman v říši hudby* a v četných časopi-seckých článcích.

Na jazzové roli dědičné ale vyoral také hlubokou vzdělávací brázdu. Ve školním roce 1967–1968 vyučoval na ostravské konzervatoři, a když tam byla v roce 1969 výuka zrušena, stal se členem pedagogického sboru dnešní

Karel Velebný, Karel Krautgartner a Rudolf Rokl, foto: Antonín Mařík, archiv Popmusea

Konzervatoře Jaroslava Ježka (tehdy Lidová škola umění – kurzy pro pracující – specializované účelové studium). Potěšení ze stálého pracovního úvazku mu ale kalily normalizační směrnice nebo výzvy ředitele, aby si nespornou odbornost

doplnil o politické vzdělání. Karel Velebný na to zareagoval slovy: „Pane řídící, to byste se divil, jak jsem v tomto oboru vzdělaný! Já jsem četl jednu knížku a ta se jmenuje *Dějiny VKS(b)* a to bé na konci je malé. závorce!“ Na začátku

sedmdesátých let se nevyhnul „komplexnímu hodnocení“. této kádrovácké „prověrce“ musel napsat životopis se stanoviskem k událostem roku 1968. Jeho cimrmanovský styl se ale řediteli nelíbil, a proto musel text několikrát přepracovat. Ani v definitivní verzi se však nesnížil k sebemrškačskému poklonkovaní.

V kopiích jeho životopisů a dodatků se např. dočteme: „V roce 68 jsem utrpěl poměrně těžkou autonehodu. Poležel jsem si v nemocnici ve Střešovicích skoro půl roku. V té době, i když samozřejmě do naší nemocnice také pronikaly všelijaké zprávy, jsem se v první řadě zabýval, a to chci sebekriticky přiznat, svým vlastním zdravím. (...) Teď jsem již poměrně zdrav a začínám si budovat názory na současnou situaci. Mám jistě mnoho chyb a pravděpodobně moje názory také nejsou a nemohou být jediné správné, ale dočetl jsem se v denním tisku, že

mnoho našich pracujících, řada některých soudruhů byla pomýlena. A tak i já bych se nechal rád poučit, neboť jsem materiál tvárný, jako ostatně celý náš národ, a ještě více a lépe přispíval ke konsolidaci svou prací, rychlejšími tempy a větším množstvím synkop. Neboť jedině v takovéto konsolidaci vidím tu vytouženou metu a přál bych si, aby nejen moji žáci, ale i pracující inteligence měla veliké znalosti o moderním jazzu.“

Ve svém snažení dosáhl pozoruhodných výsledků. mnoha svých žáků vychoval podle Komenského zásady „škola hrou“ renomované jazzmany jako Michal Hejna, František Kop, Štěpán Markovič, Jaroslav Šindler, Bohuslav Volf ad. V souborech Veleband nebo Školní škamna vštěpoval žákům základy jazzového katechismu, které zhustil do příruček *Jazzová praktika. I.*

Posledních pět let života se pilně věnoval projektu Letní jazzová dílna. Výbor České jazzové společnosti ho 13. září 1983 pověřil přípravou koncepce výuky interpretačního semináře a personálního složení lektorského sboru. Tohoto úkolu se ujal s nesmírným nadšením, zvláště když se dověděl, že místo konání bude blízko líptákovské chalupy Dr. Evžena Hedvábného ve Frýdlantu. Navzdory nepřízni doby a nemilé pozornosti příslušníků StB se jazz ve Frýdlantu uchytil a ředitel mohl po skončení prvního ročníku do kroniky frýdlantské „dílny“ napsat: „Frýdlant je pěkné město, dalo by se říci, že jazzové. Ale hlavně jde o to, že jsou zde dobří lidé. Protože hrát se může naučit každý.“ Atmosféru laskavosti, vtipu a upřímného přátelství bez závisti poznalo za jedenačtyřicet let více než osm tisíc účastníků. Mnozí z nich se výrazně etablovali na jazzové scéně (Kristina Barta, Juraj Bartoš, Alice Bauer, Martin Brunner jr., David Dorůžka, Rostislav Fraš, Miroslav Hloucal, Karel Růžička jr., Jiří Stivín jr., Jakub Zítka), v pop-music (Martin Kumžák, Leona Machálková) nebo mezi představiteli klasiky (Markéta Cukrová, Jaroslav Halíř, Tomáš Kopáček, Markéta Stivínová). Frýdlantská „dílna“ nese od roku 1990 jméno svého zakladatele a patrona.

Karel Velebný byl skladatelem, aranžérem, instrumentalistou, zpěvákem, pedagogem, dramaturgem v jazzklubech, hercem, spisovatelem a sportovcem. Pod pseudonymem Dr. Evžen Hedvábný

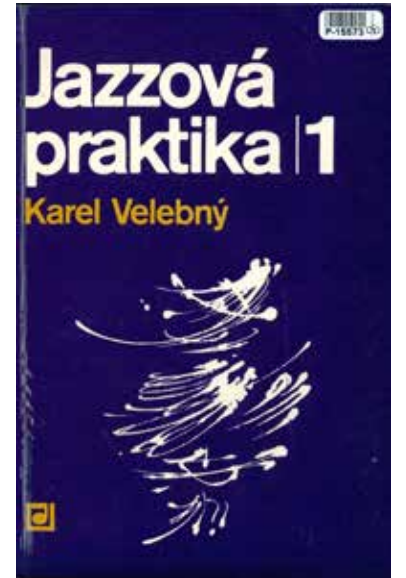
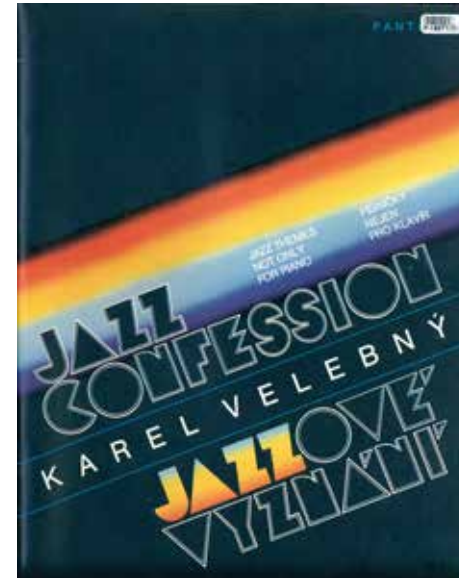

Foto: archiv OSA

se představoval také jako hudbolog a profesor Špaček ho už na konzervatoři předvídavě oslovoval jménem Nebeský. Snaha postihnout jeho kumštýřskou a lidskou košatost by byla stejně naivní jako pokusy zdokonalit bluesovou dvanactku nebo zkonstruovat perpetuum mobile. Mírnou povahou a pohotovým vtipem dokázal snižovat hladinu adrenalinu, přitom nic neslevoval ze svých

zásad. Jestli je pravda, že humor je dektorem lži, mohl klidně šéfovat ústavu pro odhalování bludů a nepravostí. V nekončícím muzikantském a humoristickém jam session a záplavě krásných not a tónů hlásal z jazzové kazatelny užitečnou příkázání jako „Vázaných knih si važte!“, „Není důležité zúčastnit se, ale vyhrát si“ nebo „Nehraj při hraní!“.

No, nedalo by se to tesat? ●

Foto: archiv OSA

